

2009Z25318

Vragen van het lid Blok (VVD) aan de minister van Financiën over lijfrente. (Ingezonden 24 december 2009)

Vraag 1

Hebt u kennisgenomen van het artikel "Raar maar waar" van Prof. Dr. Gerry Dietvorst?¹

Antwoord

Ja.

Vraag 2

Is het waar dat De Nederlandsche Bank (DNB) het in het artikel genoemde standpunt inneemt? Zo ja, waarop is dit standpunt gebaseerd?

Antwoord

Ja. DNB is van oordeel dat in het geschetste geval sprake is van twee overeenkomsten: een overeenkomst van kapitaalverzekering, met de voorwaarde van een lijfrenteclausule, en een overeenkomst van lijfrenteverzekering op het moment van expiratie van de kapitaalverzekering. De belangrijkste overweging daarbij is dat op grond van artikel 6:227 van het Burgerlijk Wetboek verbintenissen die partijen op zich nemen voldoende bepaalbaar moeten zijn. In het algemeen geldt dat bij het aangaan van een overeenkomst van kapitaalverzekering met lijfrenteclausule de voorwaarden (in acht te nemen tariefgrondslagen, zoals rente en overlevingstafels), duur (tijdelijk of levenslang) of soort lijfrente (oudedagslijfrente met of zonder een nabestaandenlijfrente) van de toekomstige lijfrentetermijnen nog niet vastliggen. Kortom, naar het oordeel van DNB is bij het bepalen van de lijfrentetermijnen sprake van een nieuwe overeenkomst, omdat de voorwaarden van de overeenkomst nog niet allemaal vastliggen op het moment van sluiten van de eerste verzekeringsovereenkomst. Bij het bepalen van de lijfrentetermijnen op de expiratedatum ontstaat civielrechtelijk derhalve een nieuwe overeenkomst.

Vraag 3

Acht u dit standpunt juist? Wilt u hierbij met name ingaan op de definitie van het begrip verzekering in artikel 925 van Boek 7A Burgerlijk Wetboek, waarin als een van de wezenskenmerken van een verzekering wordt genoemd dat sprake moet zijn van het betalen van een premie, hetgeen in de door prof. Dietvorst beschreven situatie niet het geval is, aangezien sprake is van een kapitaal dat slechts dient als rekeneenheid om de hoogte van de uiteindelijke lijfrente-uitkeringen te bepalen? Is er derhalve geen sprake van het uitkeren van een kapitaal aan de begunstigde, die dit kapitaal vervolgens stort als koopsom voor een direct ingaande lijfrente? Is het waar dat de fiscale wet- en regelgeving een dergelijke geldstroom niet toestaat?

Antwoord

Ik acht het standpunt van DNB juist dat een overeenkomst voldoende bepaalbaar moet zijn. Hoewel een en ander natuurlijk afhankelijk is van de omstandigheden van het geval en mij de door de heer Dietvorst gesloten overeenkomst niet bekend is, zal bij een kapitaalverzekering met lijfrenteclausule veelal sprake zijn van een nieuwe overeenkomst. Voorts wordt voldaan aan de eis van artikel 925 van Boek 7A BW dat er sprake moet zijn van een premie.

Overigens is juist wanneer de heer Dietvorst stelt dat fiscaalrechtelijk niet is toegestaan dat het kapitaal, dat op de expiratedatum moet worden aangewend ter verkrijging van een – op die datum in hoogte vast te stellen – lijfrente, in handen kan komen van de begunstigde. Overigens wordt er bij deze overeenkomsten gesproken over "kapitaal" en niet over rekeneenheid. Economisch en juridisch gezien dient het ter beschikking

¹ FD Selections, 21 december 2009

komende kapitaal als koopsom (= premie in de zin van artikel 925 van Boek 7A BW) voor de te verzekeren lijfrentetermijnen.

Dat het om twee verschillende overeenkomsten (verplichtingen) gaat, uit zich ook daarin dat bij het afsluiten van de kapitaalverzekering met lijfrenteclausule de verzekeraar het te verzekeren kapitaal als verplichting in zijn boeken zal opnemen. Bij expiratie van de kapitaalverzekering en omzetting daarvan in een lijfrenteverzekering neemt de verzekeraar de waarde van de lijfrenten als verplichting in zijn boeken op.

Vraag 4

Deelt u de mening dat dit standpunt leidt tot voor de burger ongewenste situaties, namelijk het feit dat hij het bij een Nederlandse verzekeraar opgebouwde lijfrentekapitaal niet bij die verzekeraar kan omzetten in een direct ingaande lijfrente indien hij op dat moment in een andere EG-lidstaat woont? Zo ja, bent u bereid dan zo nodig maatregelen te treffen, zodat de in het artikel genoemde problematiek wordt opgelost? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Allereerst wordt opgemerkt dat de heer Dietvorst zelf aangeeft dat het probleem niet zozeer in de notificatie zit, maar in het toepasselijke recht. Dit lijkt inderdaad de kern van het probleem te zijn en niet zozeer het antwoord op de vraag of het één of twee overeenkomsten betreft. Ten aanzien van het toepasselijke recht heeft DNB evenwel geen bevoegdheid. Evenmin kan DNB het civiele recht aanpassen. Het is dus niet juist te stellen dat het standpunt van DNB tot ongewenste situaties leidt. Wel is juist dat het sluiten van een overeenkomst op het moment dat de verzekeringnemer in een andere lidstaat woont, tot ongewenste situaties kan leiden. Overigens kunnen partijen die ongewenste situatie zelf vermijden. De door de heer Dietvorst vermoedelijk bedoelde overeenkomst van kapitaalverzekering met lijfrenteclausule hadden partijen met wederzijds goedvinden zodanig kunnen aanpassen, dat sprake zou zijn geweest van één overeenkomst. De door de heer Dietvorst geschetste problemen doen zich dan niet voor. Fiscaal gezien had deze aanpassing niet tot nadelige gevolgen hoeven leiden, mits zou zijn voldaan aan de eisen van het indertijd geldende belastingregime.

Het feit dat de verzekeraar waarbij de kapitaalverzekering is gesloten, niet heeft genotificeerd, betekent nog niet dat de burger geen lijfrente zou kunnen sluiten. Hij zal dan een andere Nederlandse verzekeraar moeten kiezen die wel heeft genotificeerd of een plaatselijk werkende verzekeraar moeten kiezen die in Nederland een toegelaten aanbieder is.

Bij de huidige stand van de interne markt is het helaas onvermijdelijk dat er bij emigratie voor- en nadelen op tal van gebieden optreden. Er zal immers sprake zijn van een andere taal, andere gewoonten en ook een ander rechtstelsel. Dit is inherent aan het kiezen van een andere woonstaat. Het voorgaande neemt niet weg dat de ondergetekende het wel zijn taak acht de werking van de interne markt zoveel mogelijk te verbeteren. Zo is bijvoorbeeld door Nederland al enkele malen voorgesteld de notificatieverplichting af te schaffen. Tot nu toe heeft dat geen resultaat opgeleverd, maar dit punt blijft op de agenda staan.

Vraag 5

Indien u de mening in de vorige vraag deelt, aan welke maatregelen denkt u? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Zie het antwoord op vraag 4.

Vraag 6

Wat is uw reactie op de drie door Prof. Dr. Dietvorst aangegeven opties om uit de door hem gesignaleerde patstelling te komen?

Antwoord

Prof. Dietvorst noemt de volgende opties.

1) DNB wijzigt haar standpunt en kwalificeert het uitvoeren van een kapitaalverzekering met lijfrenteclausule als het uitvoeren van een bestaande overeenkomst.

Reactie: het ligt niet voor de hand dat DNB een met het civiele recht contrair standpunt inneemt. Ingeval verzekeraars van oordeel zijn dat geen sprake is van twee overeenkomsten, dan kunnen zij een beslissing van de DNB voorleggen aan de rechter.

2) De Europese Commissie verklaart desgevraagd door DNB dat het niet de bedoeling is geweest het uitvoeren van de lijfrenteclausule als een nieuwe overeenkomst te zien in de zin van de levenrichtlijn.

Reactie: de vraag of sprake is van één of twee overeenkomsten, is een zaak van intern recht van een lidstaat en is uiteindelijk aan de nationale rechter ter beoordeling.

3) Ik spreek nu al af met mijn verzekeraar dat ik te zijner tijd bij hem een lijfrente zal bedingen en dat de uitkeringsfase onlosmakelijk verbonden is met de opbouwfase. Maar ja, dan ben ik op de expiratiedatum mijn keuzevrijheid kwijt.

Reactie: dit is mogelijk.

Vraag 7

Kan een vergelijkbaar probleem zich ook voordoen bij pensioenkapitalen die op pensioendatum moeten worden omgezet in een direct ingaand pensioen?

Antwoord

Of in geval van een premie- of kapitaalovereenkomst zich bij de dan op pensioendatum beschikbare kapitalen een vergelijkbaar probleem kan voordoen, is niet uitgesloten. Vast staat in ieder geval dat (gewezen) deelnemers bij die overeenkomsten op pensioendatum de mogelijkheid hebben om het pensioen bij een andere dan de oorspronkelijke pensioenuitvoerder in te kopen (het zogenaamde 'shoppen'). Het is aan DNB en uiteindelijk aan de rechter om te bepalen of dan sprake is van één (bestaande) overeenkomst of meerdere overeenkomsten.